VU-CE

A háború útja

VU-CE

A HÁBORÚ ÚTJA

(Tokaji Zsolt fordítása)

TARTALOM

BEVEZETÉS

A Vu-ce, a szerzője nevét viselő művecske a kínai hadtudomány tengernyi szakirodalmi alkotása közül az egyik legrégibb és legjelentősebb. Már az ókortól kezdve együtt emlegették a világszerte népszerű és magyarul is több fordításban olvasható Szun-ce ping-faval, azaz a Szun-ce a hadviselés szabályaival.[1] Elsőként alighanem a törvénykezők (legisták) iskolájának kiemelkedő alakja, Han Fej-ce tesz említést (i.e. 3. sz.) Vu Csiről és művéről Szun-céval, azaz Szun Vuval való összefüggésben: “Az országban mindenki a hadviselésről beszél, s jóllehet valamennyi családban vannak, akik megőrizték Szun Vu és Vu

Csi könyveit, a hadsereg mégis egyre gyöngébb lesz, mert bizony sokan beszélnek ugyan a háborúról, de kevesen öltik magukra a vértet.”[2]

Szemben a Szun-ce ping-fa félig legendás szerzőjével, - akinek pontos kilétéről máig élénk viták folynak - Vu mester nagyon is hiteles történeti személy, aki korának egyik kiemelkedő és azt jelentősen befolyásoló alakja volt. Vu Csi Kína azon korszakában élt (i.e. 440 - i.e. 361) amelyet a Hadakozó fejedelemségek néven ismer a történelemtudomány. Ez az időszak a Keleti Csou-kor (i.e. 770 - i.e. 256) második felében i.e. 403-ban kezdődött a Sárga-folyó középső szakaszától északra és délre elterülő Cin fejedelemség szétszakadásával. Ekkor hét nagy fejedelemség küzdött egymással a hegemóniáért. A keleti részt a Csi fejedelemség birtokolta, északkelet Kína, a mai Peking és környéke Jen fejedelemséghez tartozott. Nyugaton, a Vej-folyó völgyében a Csin fejedelemség rendezkedett be, a Jangce völgye pedig a Csu fejedelemségé volt. A felbomlott Cin fejedelemség helyén délen Han, északnyugaton Vej, északkeleten pedig Csao fejedelemség jött létre. E fél évezreden át, szinte állandó háborúskodás közepette többször kísérleteztek egyfajta horizontális illetve vertikális szövetség kialakításával, amelyben a fejedelemségek erejének kiegyenlítését és a térség ideiglenes pacifikálásának lehetőségét látták. Végül a Csin fejedelemség zárta le a folyamatot Kína i.e. 221-ben történt egyesítésével. Ez volt az a korszak is, amikor kialakult az első igazi államigazgatási, politikai filozófia, a törvénykezők iskolájának ideológiája. Annak ellenére, hogy - mint azt később láthatjuk - maga Vu Csi kezdetben konfuciánus tudósoktól tanult, az első jelentős legista gondolkodók közt tartjuk számon. Ezen művében Szun-céhoz hasonlóan olyan forradalmian bátor elveket fogalmaz meg a hadviselés terén, amelyek homlokegyenest ellenkeznek a konfucianizmus patriarchális béklyóiba vert, s a korában már egyre nehézkesebben használható, ellehetetlenült hadvezetéssel. Vu-ce művében nyomon követhető az a folyamat, ahogyan a konfuciánus terminológia legfőbb fogalmai új értelmezést nyernek illetve a hadtudomány nyelvezetére átültetve jelentésük bővül, módosul. Ezek a terminológiai változások lettek később alapjaivá a tényleges politikai filozófiában használt terminológiai rendszernek is.

A Vu Csi életéről fennmaradt történetek telis-teli vannak olyan utalásokkal, amelyek egy nagyon erős személyiség, egy “vérbeli” törvénykező képét tárják elénk. A talán leginkább Machiavellire emlékeztető személyiség nem riad vissza semmilyen eszköztől, hogy akaratát keresztül vigye, s ha kell még gyilkol is, hogy becsvágya kiteljesedjen, természetesen mindet az általa éppen szolgált fejedelemség üdvére. A kínai ókor e szerfelett ellentmondásos

alakjáról - amely ellentmondás természetesen abból is fakad, hogy ezen följegyzések konfuciánus írástudók kezenyomán születtek - a legkimerítőbben a Sze-ma Csien által írt (kb. i.e. 100.) első kínai történeti mű, a Si csi, A történetíró följegyzése tudósít az életrajzokat tartalmazó fejezetében,[3] amelyben Vu Csi nem kisebb hadvezérekkel osztozik, mint a már sokat emlegetett Szun Vu és Szun Pin[4]:

Vu Csi Véjben[5] született, s igen kedvelte a fegyverforgatást. Ceng-cével[6] együtt tanult, majd Lu uralkodójának szolgálatába állt. Amikor Csi megtámadta Lut, a fejedelem Vu Csit szerette volna megtenni hadvezérévé, csakhogy Vu Csi felesége egy Csi-beli asszony volt, ezért ezt Luban ezidőtájt nem nézték jó szemmel. Vu Csi oly annyira áhítozott a hírnév után, hogy saját kezével ölte meg feleségét, ezzel adván bizonyságát, hogy nem konspirál Csivel. Lu fejedelme végül kinevezte őt hadvezérré, s az ő parancsnokságával megtámadták Csit és nagy vereséget mértek rá.

Néhány Lu-beli, akik gyűlölték Vu Csit, ekként rágalmazták őt a fejedelem előtt:

- Vu Csi egy kegyetlen, kétes múltú alak. Fiatal korában a családja összekuporgatott ezer aranyat, ő pedig utazgatni kezdett belőle, hogy hivatalt szerezzen. Terve azonban nem sikerült, s végül családja is tönkrement. Amikor a városabéliek kinevették érte, Vu Csi a tulajdon kezével mészárolt le több mint harmincat az őt gyalázók közül, majd elmenekült Véjből a keleti városkapun át. Mikor anyjától elbúcsúzott, saját vállába harapva[7] megesküdött: “Addig nem térek vissza Véjbe, míg miniszter nem leszek!” Így került Ceng-ce szolgálatába. Nem sokkal később az anyja meghalt, de Vu Csi csak nem tért vissza szülőföldjére. Ceng-ce oly mélységesen megvetette ezért, hogy véget vetett barátságuknak is.[8] Vu Csi ekkor Luba jött és a hadművészetet tanulmányozta, majd a szolgálatodba szegődött, felség. Amikor megingott a bizalmad iránta, ő még tulajdon asszonyát is megölte, csakhogy hadvezér lehessen. Lu bizony kicsiny ország, és ha győzedelmes háborúkkal hírnevet szerzünk, akkor a többi fejedelemség terveket sző majd ellenünk. Országunk, Lu és Véj fejedelemség egymás fivérei, ha pedig te, felség (Vu) Csit alkalmazod, ez azt jelenti, hogy semmibe veszed Véjt.

Lu fejedelme bizalmatlan lett Vu Csival szemben, s menesztette hivatalából.

Vu Csi mikor hallott egyet s mást Vej fejedelmének, Vennek[9] kiválóságáról, a szolgálatába kívánt állni. Ven fejedelem azt kérdezte Li Kotól[10]:

- Miféle ember ez a Vu Csi?

Li Ko azt válaszolta:

- (Vu) Csi mohó és léha fickó, de meg kell hagyni, hogy a hadvezetésben még Sze-ma Zsang-csü[11] sem tesz túl rajta.

Vej Ven fejedelme pedig megtette őt hadvezérévé, és vereséget mértek Csinre, sőt még öt városát is elfoglalták.

(Vu) Csi miután hadvezér lett, ugyanúgy öltözködött, és ugyanazt ette, mint bármelyik legalacsonyabb rangú katonája. Alváshoz nem terített gyékényt, meneteléskor nem ült lóra s nem szállt hintóra. Saját maga pakolta el az ételmaradékát, katonáival együtt tűrte a nehézségeket és a szenvedést. Történt egyszer, hogy egy katonának elgennyesedett a sebe, és (Vu) Csi saját maga szívta ki. Amikor a katona anyja erről értesült, keservesen zokogni kezdett. Az emberek azt kérdezték tőle:

- A fiad egy egyszerű közkatona, a tábornok mégis maga szívta ki a sebét, miért sírsz hát?

Az asszony pedig így felelt:

- Jaj, nem úgy van az! Az elmúlt évben Vu úr az ő apjának a sebét szívta ki, s férjem soha többé nem tért vissza a csatából, az ellenség keze által vesztette életét. Vu úr most a fiam sebét szívta ki, s nem tudhatom hol fogja érni a vég. Ezért sírok én.

Ven fejedelem kiváló hadvezérnek tartotta Vu Csit, olyannak, aki tisztességes és becsületes és képes maradéktalanul elnyerni a katonák odaadását. Ezért hát kinevezte a Folyamtól nyugatra fekvő területek protektorának,[12] hogy szembeszálljon Csinnel és Hannal.

Mikor Vej fejedelme, Ven elhunyt,[13] (Vu) Csi megmaradt fia, Vu fejedelem[14] szolgálatában is. Egyszer Vu fejedelem a Nyugati Folyón hajózott, félúton hátranézett és így szólt (Vu) Csihez:

- Mily csodálatos! A hegyek és vizek rendíthetetlensége, ez Vej állam kincse.

(Vu) Csi viszont azt válaszolta:

- Az erényben rejlik (az igazi kincs), nem a meredek szorosokban, hágókban. Hajdanán a szanmiao nép[15] hiába élt a Tungting-tó bal partján, a Pengli-tó jobb partján, mivel nem ápolták az erényt, Jü[16] elpusztította őket. A Hszia-dinasztia utolsó uralkodója, Csie hiába lakott a Sárga- és a Csi-folyó bal partján, a Taj- és a Hua-hegy jobb oldalán, Jicsüe déli sziklái alatt és Jangcsang északi lankáin, de a kormányzás során nem ápolta az emberséget, így Tang[17] elűzte őt onnét. A Jin-dinasztia utolsó uralkodójának, Csounak az országa hiába terült el a Mengmen-hegy bal oldalán, a Tajhang jobb oldalán, a Csang-hegytől északra, a Nagy Folyam pedig délen szelte át országát, de a kormányzás során nem ápolta az erényt, így Vu király[18]

elpusztította. Így szemlélve a kérdést, láthatod, hogy (az igazi kincs) az erényben rejlik, nem a (stratégiailag fontos) szorosokban, hágókban. Ha nem ápolod az erényt, akkor a hajón lévők valamennyien ellenségeddé válnak majd.

- Pompás - szólt elismeréssel Vu fejedelem.

Vu Csi a Folyamtól nyugatra fekvő területek protektoraként nagy hírnévnek örvendett. Mikoron Vejben minisztert kerestek mégis Tien Vent nevezték ki. Vu Csi elégedetlenkedve így szólt Tien Venhez:

- Kérlek vitassuk meg, melyikünknek vannak különb érdemei. Rendben?

- Ám legyen - egyezett bele Tien Ven.

- A három hadsereg hadvezéreként elértem, hogy katonáim örömmel áldoznák fel akár az életüket is, s hogy az ellenséges országok nem mernek haditerveket kovácsolni ellenünk. Nos, ebben különb vagy-e nálam? - kérdezte (Vu) Csi.

- Nem, nem vagyok különb nálad - felelte (Tien) Ven.

- A hivatalnokok irányításában, a népről való gondoskodásban és a kincstár és a raktárak feltöltésében különb vagy-e nálam? - kérdezte (Vu) Csi.

- Nem, nem vagyok különb nálad - felelte ismét (Tien) Ven.

- A Folyamtól nyugatra fekvő területeket védelmezem, Csin hadserege sem mer országunk keleti területein terjeszkedni, sőt Han és Csao is alázatos vendégként viselkednek. Nos, ezekben különb vagy-e nálam? - kérdezte (Vu) Csi.

- Nem, ezekben sem vagyok különb nálad - válaszolta (Tien) Ven.

- Ezen három dolog mindegyikében alattam maradsz, és rangban mégis fölém helyeztek. Vajon miért? - kérdezte (Vu) Csi.

(Tien) Ven pedig így válaszolt neki:

- Az uralkodó még fiatal, az ország kétségek közt hánykolódik: a főhivatalnokok még nem támogatják, a nép pedig nem bízik a kormányzásban. Nos, ezek rád vagy rám hárulnak?

(Vu) Csi sokáig csak hallgatott, majd így szólt:

- Ezek valóban rád hárulnak.

- Nos, hát ez az, amiért én fölötted állok - mondta (Tien) Ven, s ekkor már Vu Csi is belátta, hogy csakugyan nem ér fel Tien Vennel.

Mikor Tien Ven meghalt, Kung Su lett a miniszter, sőt egy Vej-beli hercegnőt is feleségül vett, és mindenáron Vu Csi vesztét kívánta.

Egyik szolgája azt mondta neki:

- (Vu) Csit igen egyszerű eltávolítani.

- No és, hogyan? - kérdezte Kung Su.

A szolga pedig a következő tanácsot adta:

- Vu Csi becsületes, tisztességes ember, aki szereti a hírnevet. Így hát neked előbb Vu fejedelemmel kell beszélned. Mondd azt neki: “Vu Csi ugyan kiváló ember, de országunk sajnos kicsiny, ráadásul még az erős és gazdag Csinnel is határos. Nos, attól tartok, hogy (Vu) Csi nem marad hűséges hozzád.” Vu fejedelem azt fogja majd kérdezni: “Mi tévő legyek hát?” Te pedig tanácsold azt a fejedelemnek: “Tedd próbára azzal, hogy feleségül vegyen egy hercegnőt. Ha hűsége rendíthetetlen, akkor engedelmeskedik kérésednek, ám ha hűsége ingatag, akkor elhárítja kérésed. Ezzel fürkészheted ki szándékát.” Te pedig magadhoz hívatod Vu Csit és elkíséred a hercegnőhöz. Intézd úgy, hogy a hercegnő dühös legyen rád és megvessen téged. Vu Csi ha azt látja, hogy a hercegnő, a leendő felesége lenéz téged, egészen biztos, hogy elutasítja a házasságot.

Később aztán, mikor Vu Csi látta, hogy a hercegnő lenézi Vej miniszterét, csakugyan elutasította Vej fejedelmének, Vunak az esküvővel kapcsolatos kérését. A fejedelem gyanút fogott, és megrendült iránta a bizalma. Vu Csi a büntetéstől félve Csuba menekült.[19]

Csu királya, Tao már korábban is hallott (Vu) Csi kiválóságáról, így hát kinevezte Csu állam miniszterévé. Bölcs törvényeket hozott és felülvizsgálta a rendszabályokat, menesztette a nélkülözhető hivatalnokokat, az uralkodóház távoli rokonait pedig kitelepítette (a határvidékre), hogy a harcoló katonaság élelmezéséről, ellátásáról gondoskodjanak. Megerősítette a hadsereget, és felrúgta a csupán üres szavakkal összetartott kelet-nyugati és észak-déli szövetséget. Ezt követően délen megbékítette Pajjüet, északon elfoglalta Csent és Cajt és visszaszorította a Három Cint,[20] nyugaton pedig megtámadta Csint. A fejedelmek veszedelmesnek tartották Csu megerősödését, Csuban pedig az uralkodói család tagjai is Vu Csi vesztét akarták. Tao király halálakor[21] az uralkodó rokonai és a főemberek fellázadtak és Vu Csira támadtak. Vu Csi a király felravatalozott holtteste mögött keresett menedéket. Támadói azonban utána eredtek és lenyilazták őt, majd Tao király holttestébe is belelőttek.[22] Miután eltemették Tao királyt, a trónra lépett herceg parancsára kivégeztek mindenkit, aki részt vett Vu Csi lenyilazásában és a király holttestének meggyalázásában. Ezért a bűnért több mint hetven család lakolt halállal, egész nemzetségüket kiirtották.

Ehhez a biográfiához több más forrás is érdekes kiegészítéssel szolgál, és így még teljesebb képet alkothatunk Vu Csi személyiségéről. Több forrásban is hangoztatják Vu Csi kiváló államigazgatási képességeit, nevezetesen azokat a példa nélküli reformokat, amelyeket Csuban véghez vitt, és amelyek végül is a halálához vezettek. A reformok milyenségét illetően legpontosabban Han Fej-ce[23] tudósít:

Hajdanában Vu Csi azt tanította a Csu-beli Tao királynak, hogy miként kezelje Csu fejedelemség szokásait, mondván:

- Ha a főhivatalnokok túlontúl hatalmasok, a hivatalnoki előkelőségek pedig túlontúl sokan vannak, akkor felfelé nyomást gyakorolnak az uralkodóra, lefelé viszont sanyargatják a népet. Ez az ország elszegényesítésének és a hadsereg meggyöngítésének útja. A legjobb tehát az lesz, ha a hivatali előkelőségek utódaitól három nemzedék után megvonod a rangot és a jövedelmet, csökkented a száz hivatal jövedelmét és járandóságát, és megszünteted valamennyi fölösleges hivatalt, hogy (az azoknak szánt jövedelemből) gondoskodj a körültekintően kiválogatott és gyakorlott hivatalnokokról.

Tao király azonban csak egyetlen évig tehetett így, mert elhunyt, Vu Csi testét pedig feldarabolták Csuban.

Szintén a reformjai által magát veszedelembe sodró bölcs államférfi képét tárja elénk a Lü-si Csun-Csiu (Tavasz és Ősz) című krónika[24] is, kidomborítva Vu Csi tálentumát, amellyel még a halála pillanatában is bosszút tudott állni ellenségein:

Vu Csi így szólt Csu királyához:

- Csu bővelkedik a földben, de nincs elegendő népe. Most viszont felség, ha elhasználod azt, ami nem elegendő, és azt gyarapítod amiből amúgy is bőven van, akkor én képtelen vagyok bármit is tenni.

Ezt követően (a király) kitelepítette az arisztokratákat a széles és kietlen területekre. Ám ők valamennyien borzalmasan szenvedtek emiatt, s mikor Csu királya meghalt, mind eljöttek (a fővárosba), ahol a király holteste a csarnokban volt felravatalozva.

Az arisztokraták közösen belenyilaztak Vu Csi testébe, aki így kiáltott:

- Majd megmutatom nektek, hogyan használom én a fegyvert! - azzal fogta, kirántotta magából a nyílvesszőt és elrohant. Lekuporodott a (király) holttestéhez, belevágta a nyílvesszőt, miközben fájdalmasan azt mondta: - A miniszterek fellázadtak ellened, ó királyom! - majd maga is meghalt. Csin[25] törvényeinek értelmében bárki, aki fegyvert ránt a király előtt, a legszigorúbb büntetéssel sújtatik, nevezetesen családjával együtt három nemzedékig kiirtattatik. Nos, Vu Csi

bölcsességét méltán nevezhetjük agyafúrtnak.

Életrajzi töredékei közt találunk olyanokat is, melyek drámai erővel mutatják be Vu Csi személyiségének egy-egy oldalát. Az a képessége, hogy “a jelenből következtet a jövőre” szintén a tragikus hős szerepébe emeli. A következő történet[26] drámai epizódját számtalanszor idézik, a Vu Csi szemébe tolult könnyek később a kínai irodalomban több szerzőt is megihlettek:

Vu Csi a Folyamtól nyugatra fekvő területeket kormányozta. Vang Co megrágalmazta őt a Vej-beli Vu fejedelemnél, Vu fejedelem pedig egy futárral magához hívatta (Vu Csit). Vu Csi mikor megérkezett a parti kapuhoz, megállította hintaját és megpihent.

A távolba révedve szemlélte a Nyugati Folyót, miközben néhány könnycsepp pergett le az arcán. A szolgája ekkor így szólt hozzá:

- Uram, én kifigyeltem ám a szándékodat. Úgy hajítod el magadtól az egész égalattit, mint holmi szalmapapucsot szokás a sutba vágni, de most meg, hogy elhagyod a Nyugati Folyót, eleredtek a könnyeid. Miért?

Vu Csi letörölte könnyeit és így válaszolt:

- Ezt te nem értheted. Ha az uralkodó igazán ismert volna engem és maradéktalanul kiaknázta volna képességeimet, akkor Csint egész biztosan el lehetett volna pusztítani, a Nyugati Folyó területét birtokolva pedig király lehetett volna. Most viszont, hogy a fejedelem a rágalmazók véleményére hallgat és nem ért meg engem, a Nyugati Folyó vidéke nem sokára Csiné lesz, Vej pedig mostantól hanyatlásnak indul.

Mikor Vu Csi elhagyta Vejt és Csuba ment, a Nyugati Folyó vidéke csakugyan Csin uralma alá került, s amíg Vej napról-napra gyöngült, addig Csin napról-napra egyre hatalmasabbá lett. Ez volt hát az, amit Vu Csi előre látott, és amiért eleredtek a könnyei.

A Han Fej-ce egyik passzusában[27] egy érdekes és az előzőnél nem kevésbé híres történet keretében arra derül fény, hogy e leleményes és ravasz hadvezér miként nyeri el népe bizalmát:

Vu Csi a Vej-beli Vu fejedelem protektora volt a Folyamtól nyugatra fekvő területeken. Csinnek volt egy kicsiny őrtornya közel a határhoz, amelyet Vu Csi meg akart támadni. Ha ugyanis nem támadja meg, akkor csak tovább sínylődnek a földművesek, az elfoglalásához viszont nem volt elegendő embere. Ezért aztán egy szekérrúdját az északi kapu külső oldalának támasztotta és kihirdette:

- Bárki, aki képes ezt elvinni a déli kapun kívülre, annak pompás földet és kiváló házat adományozok!

Az emberek azonban nem törődtek vele. Mígnem aztán valaki mégis csak elvitte, (Vu Csi) pedig visszatért a déli kaputól és ígérete szerint megjutalmazta az illetőt. Nem sokkal később egy nagy zsák vörösbabot helyezett a keleti kapun kívülre, és kihirdette:

- Bárki, aki ezt képes elvinni a nyugati kapun kívülre, azt épp úgy megjutalmazom, akárcsak az előző esetben.

Az emberek most már versengtek érte. Ezután (Vu Csi) kihirdette az emberek közt:

- Holnap, amikor megtámadjuk a tornyot, azt aki elsőnek hág fel rá, magas méltósággal jutalmazom meg, valamint pompás földet és kiváló házat adományozok neki.

Az emberek egymással versengve rohamozták meg a tornyot, és egyetlen reggel alatt el is foglalták.

A Han Fej-ce következő két részletéből[28] pedig kiderül, hogy Vu Csi az adott szavát soha, semmilyen körülmények közt meg nem szegte volna, járjon az bármilyen következménnyel is, amely szintén a törvénykezők által nagyrabecsült erények egyike:

Vu Csi elment hazulról és véletlenül összetalálkozott egy régi ismerősével, akit megállított és invitálta, hogy egyenek együtt. Az ismerőse így szólt:

- Rendben, még ma vissza fogok jönni, és akkor majd lakomázunk.

- Akkor én megvárlak az evéssel - válaszolta Vu Csi.

Régi barátja azonban naplementéig sem érkezett meg, de (Vu) Csi étlen várakozott rá továbbra is. Másnap korán reggel egy emberét menesztette, hogy hívja el régi ismerősét. Mikor az megérkezett, csak akkor, vele együtt látott neki az evésnek.

Vu Csi a Véj-beli Cosiből[29] származott. A feleségével egy selyemövet készíttetett, de mikor megmérte, túl keskenynek találta. Vu-ce meghagyta hát, hogy igazítsa ki azt.

- Rendben - ígérte a felesége.

Amikor elkészült vele (Vu Csi) megint lemérte, de most sem találta pontosnak. Vu-ce nagyon feldühödött ezen, mire a felesége így feleselt:

- Már a kezdetben felrakott keresztszálakon sem kellett volna

változtatni!

Vu-ce erre elzavarta őt a házából. Az asszony a bátyjához fordult segítségért, hogy férje visszafogadja, ám a bátyja azt mondta:

- Vu Csi törvénykező ember. A munkája az, hogy törvényeket alkosson. Amivel egy tízezer hintós ország üdvét akarja szolgálni, azt előbb a tulajdon feleségével szemben is meg kell tudni valósítania, csak azután vezetheti be (a kormányzásba). Ne legyenek hát reményeid, hogy visszamehetsz hozzá!

Az asszony öccse azonban Véj uralkodójának megbecsülését élvezte, így aztán a fejedelem személyesen járt közben az érdekében Vu-cénél. Vu-ce azonban hallani sem akart róla, inkább elhagyta Véjt és Csuba ment.

Nos, ez az, amit a mű szerzőjéről tudni lehet. Bár máig bizonytalan, hogy Vu Csi milyen könyvet is írt, hiszen a Han-suban, a Han-dinasztia történeti könyvében a Vu-cet negyvennyolc fejezetes műként emlegetik. Egyes kutatók feltételezik, hogy a Vu-ce e sokkal bővebb első változata, amelyet csakugyan maga Vu Csi írhatott, elveszett, s a ma ismert hat fejezetes változata csak egy Han-kori kompiláció. Állításukat arra alapozzák, hogy a mű telis-teli van olyan utalásokkal, amelyek mindenképpen kizárják azt, hogy az valóban a Hadakozó fejedelemségek idején született volna és tényleg Vu Csi lenne a szerzője. Így például a szövegben emlegetett nyereg a Hadakozó fejedelemségek idején még nem létezett és a több ezer fős könnyű lovasság felállítására is csak Vu Csi halála után bő egy évszázaddal került sor. A kutatók egy másik tábora viszont úgy véli, hogy a szöveg egyes részei oly pontosan ábrázolják a korszakot, hogy mindenképpen a Hadakozó fejedelemségek idején született részleteket kell, hogy tartalmazzon. Feltehetően arról van szó, hogy az eredeti változat, amelyet a Han-su is emleget, már a Han-dinasztia idején is csupán töredékes formában létezett, amelyet aztán a kor haditechnikai és hadtudományi színvonalának megfelelően egészítettek ki illetve dolgoztak át. Mindenesetre a kínai történelem hosszú évszázadain keresztül a Vu-ce szövegét valamennyi hadvezérnek és államférfinak kötelező jelleggel ismerni kellett. A kínai tudós uralkodók és hadfik oly annyira jelentős és hasznos szakkönyvnek ítélték, hogy a Szung-dinasztia idején, i.sz. 1080-ban összeállított hadi kánonba az addig született több száz mű közül beválasztott hét legfontosabb között már ott találjuk azt a változatát, amelyet ma is ismerünk, és amely a fordításunk alapjául is szolgált.

A Vu-ce - a Szun-ce ping-fahoz hasonlóan - határok közé nem szorítható, örökérvényű voltát bizonyítja, hogy mostanra már angol,

német, francia, orosz nyelvű fordítása is létezik. Reményeink szerint a magyarul most elsőízben olvasható kiváló alkotás Kínában és a nagyvilágban aratott sikere után immár a hazai közönség tetszését is elnyeri.

I.
TERVEKET KOVÁCSOLNI AZ ORSZÁG ÜDVÉRE

A konfuciánus öltözéket viselő Vu Csi a haditervek végett meglátogatta Vej uralkodóját, Ven fejedelmet.[30] Ven fejedelem viszont ekként szólt:

- Jómagam bizony nem igen kedvelem a hadi dolgokat.

Vu Csi azt felelte erre:

- Én azonban a láthatóból feltárom a titkokat, a múltból következtetek a jövendőre. Felség, miként mondhatod hát, hogy mindez nem érdekel? Felség, hiszen most is és a négy évszakon át mindenkor leöleted az állatokat, lenyúzatod bőrüket, amelyet majd vörös lakkal vonnak be, cinóbervörös és kék mintákat festenek rájuk, rinocérosz tülkével és elefántcsonttal ékítik. Ám mégis, ha télen hordják azokat, nem melegít, ha nyáron hordják, nem hűsít. Huszonnégy láb hosszú alabárdokat és tizenkét láb rövid alabárdokat[31] készíttetsz. Bőrrel fedett harci szekereiddel elzáratod a kapukat. A szekerek kerekei fedettek, kerékagyai védettek, ám ha megnézed, bizony szemnek nem tetszőnek találod azokat, amelyek a földeken hajtva még csak nem is kényelmesek. Felség, fogalmam sincs, miként használod hát ezeket!

Ha az ütközethez készülődsz előretörni vagy a védelemhez visszavonulni, anélkül, hogy kiválogatnád az alkalmas embereket, az épp olyan, mint amikor a kotlóstyúk ront rá a rókára, vagy amikor a még szopós kutyakölyök szembeszegül a tigrissel. Jóllehet megvan bennük a harciszellem, mégis menthetetlenül elpusztulnak.

Hajdanán a csengszang nép fejedelme[32] az erényt ápolgatta, miközben elhanyagolta a hadi dolgokat, ezzel döntötte romlásba országát. A juhu nép fejedelme[33] a tömegekre támaszkodott, és szerette a bátorságot, ő pedig épp ezzel veszítette el ősei oltárát.

A bölcs uralkodónak tanulmányozni kell ezt, és fejedelmi udvarában támogatnia kell a civil erényeket, udvarán kívül pedig hadikészültséget kell tartania. Ezért, ha az ellenséggel szemben felsorakozol, de nem rontasz rá, akkor még nem érted el az igazságosságot; ha pedig az ellenség hűlt tetemei felett szomorkodsz,

akkor még nem érted el az emberséget.

Ezek után Ven fejedelem saját kezeivel rendezte el a gyékény ülőhelyet Vu Csi számára, és a felesége nyújtotta át neki a boros serleget. Miután Vu Csi elvégezte az italáldozatot az ősök templomában, a fejedelem megtette őt legfőbb hadvezérének, hogy védelmezze a Folyamtól nyugatra elterülő vidéket.[34] Hetvenhat nagyobb csatát vívott a többi fejedelemmel, s hatvannégyszer aratott győzelmet, a maradék tizenkét csatát is kiegyensúlyozottan vezette. Négy irányban szakított ki területeket Vej fejedelemség számára, ezer mérfölddel[35] terjesztette ki a határait. Bárhol, ahol csak megfordult, sikert aratott.

* * *

Vu-ce mondotta:

Hajdanán azoknak, akik az ország javára terveket kovácsoltak legelőször is a száz családnév viselőit[36] kellett okítaniuk, és a tízezernyi nép jóindulatát kellett megnyerniük.

Van a négy “nem-összhangzó”. Ha nincs összhang az országban, akkor nem lehet hadsereget indítani; ha nincs összhang a hadseregben, akkor lehetetlen a hadrendet felállítani; ha nincs összhang a hadrendben, akkor nem lehet csatába kezdeni; ha pedig a csata menetében nincs összhang, akkor képtelenség győzedelmeskedni.

Ezért az az uralkodó, aki ismeri az Utat, amikor népét igénybe veszi, előbb megteremti az összhangot, s csak azután kezd a nagy ügyek intézéséhez. Ha pedig nem mer megbízni a sajátmaga kovácsolta tervekben, akkor közölnie kell ezt az ősök templomában, értelmeznie kell az óriás teknős páncélja mutatta jósjeleket,[37] és az asztrológiához kell fordulnia tanácsért. S csak azután lehet mozgósítani a hadsereget, ha mindezek a dolgok a háború szerencsés kimenetével kecsegtetnek.

A népnek tudnia kell, hogy uralkodójuk szeretettel viseltetik sorsuk iránt, és aggódik haláluk miatt. Ha pedig az uralkodó eléri, hogy ez ilyeténképpen legyen, akkor a nehézségekkel találkozván katonái előretörnek, s akár meg is halnak, hogy dicsőséget szerezzenek, ám azt, hogy életüket menekítve megfutamodjanak, szégyennek tartják.

* * *

Vu-ce mondotta:

Az Út: visszafordulni az alapokhoz, és visszatérni a kezdethez. Az “igazságosság”: az ügyek rendjén való intézése, és a siker megvalósítása. A “terv”: távol tartani a veszedelmet, és kihasználni az előnyöket. A “szükséges”: megoltalmazni a feladatot, és megőrizni a

sikert. Ha a viselkedés nincs összhangban az Úttal, akkor a tettek sincsenek összhangban az igazságossággal. Ám aki mégis pazarlóan és fényűzően él, a katasztrófát el nem kerülheti.

Ezért a bölcsek az Út segítségével tartanak békét az emberek közt, az igazságosság által teremtenek rendet köztük, a szertartások által mozgatják őket, és az emberségesség által nyújtanak vigaszt. Ha ezen négy erényt nagyra értékeled, boldogulsz majd, ám ha semmibe vennéd ezeket, bizony kudarcra ítéltettél.

Ezért volt, hogy midőn Cseng Tang elpusztította Csiét, a Hszia-dinasztia népe mégis boldog volt és örvendezett,[38] s midőn Csou fejedelme, Vu megtámadta Csout, a Jin-dinasztiabeliek még csak el sem ítélték őt.[39] Azért voltak képesek keresztülvinni tetteiket, mert azokat az Éghez és az emberekhez igazították.

* * *

Vu-ce mondotta:

Az ország kormányzásához és a hadsereg vezetéséhez mindenkor a szertartásosság által történő tanítás, az igazságosság által történő buzdítás és a szégyenérzet felébresztése szükségeltetik. Az embereknek ismerniük kell a szégyent. Ha a szégyenérzet nagy mértékben van meg bennük, az elegendő ahhoz, hogy támadásba lehessen kezdeni, de ha kis mértékben van meg bennük, az csak a védelemhez elegendő.

Harcolva könnyű győzelmet aratni, ám védekezve nehéz győzni. Ezért mondják, hogy az égalatti háborúzó országai között, amelyik már ötször aratott győzelmet, arra katasztrófa vár, amelyik négyszer aratott győzelmet, az meggyöngül, amelyik háromszor aratott győzelmet, az hegemón, amelyik kétszer aratott győzelmet, az királyság, amelyik pedig csupán egyszer győzött, az császárság. Ezért aztán az égalattiban bizony kevés az olyan ország, amelyik sokszor aratott volna győzelmet, annál több az olyan, amelyik elpusztult.

* * *

Vu-ce mondotta:

Annak, hogy háborút indítsunk, általában öt oka lehet. Az első: a hírnévért harcolni; a második: a haszonért harcolni; a harmadik: a felgyülemlett gyűlölet miatt; a negyedik: a belső zavargások miatt; az ötödik: az éhínség miatt. A háborút is ötféleképpen nevezhetik. Az első az igazságos háború; a második az erős háború; a harmadik a kevély háború; a negyedik az erőszakos háború; az ötödik pedig az ellentmondásos háború. Megfékezni az erőszakot, és az országot megszabadítani a zavargásoktól, ezt nevezzük igazságos háborúnak. A tömegekre támaszkodva támadást indítani, ezt nevezzük erős

háborúnak. Haragból küldeni hadsereget, ezt nevezzük kevély háborúnak. Nem törődve a szertartásossággal csak a hasznot lesni, ezt nevezzük erőszakos háborúnak. Ha az országban anarchia uralkodik és az emberek kimerültek, ennek dacára mégis hadi vállalkozásba kezdenek, ezt nevezzük ellentmondásos háborúnak. Mindegyiknek megvan a maga külön módszere, melyet alkalmazva győzedelmeskedhetsz. Az igazságos háborúban a szertartásosság által győzhetsz; az erős háborúban a szerénység által győzhetsz; a kevély háborúban az ékesszólás által győzhetsz; az erőszakos háborúban csalás által győzhetsz; az ellentmondásos háborúban a hatalom és a befolyás által győzhetsz.

* * *

Vu fejedelem[40] azt kérte:

- A hadviselésről, a nép erejének felbecsüléséről és a szilárd ország mibenlétéről szeretnék hallani.

Vu Csi azt felelte:

- A régmúlt korok bölcs királyai igyekeztek megőrizni a szertartásosságot maguk és minisztereik közt, megmutatták a rangok közti különbséget, letelepítették és összegyűjtötték a hivatalnokokat és a népet, a szokásaikhoz igazodva okították őket, kiválogatták és összetoborozták a tehetségeseket, és felkészültek a váratlan eseményekre is.

Egykoron Csi uralkodója, Huan[41] ötvenezer harcost verbuváltatott, és így szerzett hegemón uralmat a fejedelmek fölött. Cin uralkodója, Ven[42] negyvenezer embert gyűjtött össze, felállította belőlük élcsapatát, és így valósította meg célját. Csin uralkodója, Mu[43] harmincezer főből hozott létre egy ütőképes sereget, s azzal igázta le szomszédos ellenségeit.

Ezért az erős ország uralkodójának fel kell mérnie népe erejét. Közülük a bátrakat és erőseket egy századba kell összegyűjteni. Azokat, akik harcközben szívesen törnek előre erejüket kihasználva, valamint hűségük és bátorságuk is megmutatkozik, szintén egy külön századba kell összegyűjteni. Azokat, akik képesek a magasba hágni és a távolba eljutni, vagyis fürgék és gyorsak, szintén egy külön századba kell összegyűjteni. A király azon főembereit, akik ugyan posztjukat elvesztették, ám mégis szeretnék érdemeiket bebizonyítani uralkodójuknak, szintén egy külön századba kell összegyűjteni. Azokat, akik városukkal nem törődve elhanyagolták a védelmet, de most már véget szeretnének vetni kegyvesztettségüknek, szintén egy külön századba kell összegyűjteni. Ez az öt század alkossa hadsereged különleges alakulatát. Ez a háromezer fős alakulat képes lesz belülről

kitörni, és szétzúzni az ellenség bekerítő gyűrűjét, kívülről pedig képes betörni, és a várost elfoglalva a védőket lemészárolni.

* * *

Vu fejedelem azt kérte:

- A biztos csatarend állítás, az erős védelem és a csatában való győzelem mibenlétéről szeretnék hallani.

Vu Csi azt válaszolta:

- Ezeket máris világosan láthatod, minek hát erről előadást hallgatni? Felség, ha képes vagy arra, hogy az érdemeseket magas tisztségbe emeld, az érdemteleneket pedig alacsony posztra helyezd, akkor csatarended máris biztos. Ha néped békességben él földjein, házaiban, és ragaszkodik elöljáróihoz, akkor a védelmed máris erős. Ha pedig a száz családnév viselői éljeneznek téged, az uralkodójukat, és elítélik a szomszédos országokat, akkor a háborúban bizonyosan győzedelmeskedsz.

* * *

A tervek kovácsolásában Vu fejedelemmel egyetlen minisztere sem vehette fel a versenyt. Amikor az uralkodóháza összeomlott, ő mégis vidámnak látszott. Vu Csi eléjárult és ekként rótta meg:

- Hajdanán Csu uralkodója, Csuang[44] oly nagyszerűen szőtt terveket, hogy ebben miniszterei között bizony nem akadt párja. Amikor aztán uralkodóháza elbukott, szomorúnak látszott. Sen herceg[45] azt kérdezte tőle: “Felség, miért szomorkodsz?” Ő pedig azt válaszolta: “Azt hallottam, hogy a világon mindig lesznek bölcsek, és az ország sem szűkölködik soha a rátermett emberekben. Akiket pedig a bölcsek tanítanak, az királlyá lesz, s akiknek rátermettek a barátai, az hegemónná lesz. S lám most bebizonyosodott, hogy tehetségtelen vagyok, minisztereim között még sem akad egyetlen egy sem, aki akár csak velem is felérne. Ez pedig Csu fejedelemség vesztét jelenti.” Ezért búsult hát Csu uralkodója, Csuang fejedelem, és most ezért rémít meg az, amit te mondtál felség.

Ekkor Vu fejedelem elszégyellte magát.

II.
AZ ELLENSÉG FELMÉRÉSE

Ven fejedelem magához hívatta Vu Csit és ekként szólt hozzá:

- Mostanság a nyugati irányból Csin fejedelemség fenyeget bennünket, délen Csu fejedelemség zárja el az utunkat, északon Csao fejedelemségbe ütközünk, keletről Csi töri át határainkat, hátulról Jen

fejedelemség tartóztat fel bennünket, elöl pedig Han fejedelemség orozza el területeinket.[46]Aggódom emiatt, mit lehetne tenni?

Vu Csi azt felelte:

- Annak a lényege, hogy az országot tartsd meg békében mindenekelőtt az, hogy a körültekintést tekintsd a legbecsesebb kincsnek, és bizony veszedelmes lenne ezt elhanyagolni. Kérlek, beszélgessünk talán a hat fejedelemség jellemzőiről, szokásairól!

Csi hadrendje tömör, de nem szilárd; Csin hadrendje szétszórt és a katonák jobb szeretnek külön-külön harcolni; Csu hadrendje jól rendezett ugyan, de képtelenek azt sokáig megtartani; Jen hadrendje védekező jellegű és így nem elég mozgékony; a három Cin hadrendje jól irányított, de ütközetben használhatatlan.

Csi főjellemzője, hogy szilárd, az ország gazdag, az uralkodó és a miniszterek dölyfösek, pazarlók, és lenézik az egyszerű népet. Terjeszkedő politikát folytat, de a járandóságok méltatlanok. Hadrendjében kettősség uralkodik, elöl tömör, hátul laza. Ezért bár tömör, de nem kitartó. Megtámadásának módja: seregüket három részre kell szétválasztani, le kell csapni a jobb és bal szárnyra, majd lehengerelve kell üldözni, így aztán hadrendjét szét lehet zúzni.

Csin fő jellemzője, hogy erős, akadályozó, szigorú politikát folytat, a jutalmazások és a büntetések terén megbízható, emberei sohasem adják fel, mindegyikben megvan a kellő harciszellem. Hadrendjük ezért szétszórt, és a katonák ezért szeretnek külön-külön harcolni. Megtámadásának módja: legelőször is előnyöket mutatván elő kell csalogatni őket, s amikor a katonák mohón utána vetik magukat, magára hagyják majd hadvezérüket, s e cselfogást alkalmazva lecsaphatunk a szétszórt egységekre, sőt lesben állva, kivárva a kedvező pillanatot még a hadvezért is el lehet fogni.

Csu főjellemzője, hogy gyönge, területe széles, politikája nyugtalan, népe kimerült. Hadrendje bár jól szervezett, de nem tudják sokáig ilyennek meg is tartani. Megtámadásának módja: meglepetésszerűen felfordulást kell támasztani seregének soraiban. Legelőször is el kell bátortalanítani. Könnyű csapatokkal rá kell rontani, majd hirtelen vissza kell vonulni, ekként félrevezetve kell kifárasztani, és így akár harc nélkül is vereséget lehet mérni hadseregére.

Jen fő jellemzője, hogy őszinte; népe megfontolt, szeretik a bátorságot és az igazságosságot. Ritkán élnek megtévesztő taktikával, ezért védekező a hadrendjük, és ezért nem elég mozgékonyak. Megtámadásának módja: hadseregét be kell szorítani, ezzel kell megfélemlíteni és megalázni, majd gyorsan el kell távolodni tőle, így a feljebbvalók majd elbizonytalanodnak, a közrendűek pedig

megrémülnek. Ekkor óvatosabbak lesznek majd velünk, de mi a harci szekereinkkel és könnyűlovasainkkal az utakat gondosan elkerülve elfoghatjuk hadvezérüket.

A három Cin országa fekszik középütt. Fő jellemzője az összhang, kormányzása igazságos, de népe már kimerült a háborúzásokban, és elegük van a hadi dolgokból, megvetik a hadvezéreket, hitványak a járandóságok, a katonáknak pedig már nem céljuk mindhalálig harcolni. Ezért aztán hadrendjük jól irányított, de harcban hasznavehetetlen. Megtámadásának módja: hadrendjét meg kell lékelni, s ott nyomást gyakorolni rá, ha ekkor tömegesen előre törnének, fel kell tartóztatni őket, ha visszavonulnának, üldözőbe kell venni őket, így fárasztható ki hadseregük.

A fejedelemségekkel vívott harcokban ezek a követendő stratégia körülményei.

Azonban a hadseregben lennie kell tigris bátorságú katonáknak is, akik oly erősek, hogy könnyedén felemelik akár a súlyos bronztripust is, és oly gyorsak, mint a barbárok lovai, tudniuk kell megszerezni az ellenség zászlóit, és képeseknek kell lenniük végezni az ellenség hadvezérével is. Ha vannak ilyenek, akkor legelőször is ki kell választanod, és egy csapatba kell elkülönítened őket. Szeretned és becsben kell tartanod őket, mert hiszen úgy nevezik őket, hogy "a hadsereg sorsa". Azoknak, akik járatosak az öt fegyver[47] forgatásában, erősek és gyorsak, és elszántan semmisítik meg az ellenséget, magas méltóságot kell adományoznod, s így bizonyos, hogy a javunkra dől majd el a harc. Ha ezen embereid szüleivel, feleségével és gyermekeivel bőkezűen bánsz, őket pedig jutalmazással bátorítod, és büntetésekkel félemlíted meg, akkor csatarendbe állítván az ilyen kitartó katonáidat sokáig bizton támaszkodhatsz rájuk. Ha megérted és mérlegeled ezt, akkor kétszeres erővel támadhatsz.

- Pompás! - mondta erre Vu fejedelem.

* * *

Vu Csi mondotta:

Az ellenség felmérésekor mindig nyolc körülményt kell figyelembe venned, amelyek esetében felveheted vele a harcot, és nem kell jóslatra várnod.

Az első: viharos szélben, rendkívüli hidegben, amikor az ellenséges katonák korán keltek útra és erőltetett menetben haladnak, jeget törnek, hogy átkeljenek a gázlón, és nem ügyelnek a rájuk leselkedő veszélyekre.

A második: ha nyár derekán, mikor perzselő hőség tombol, későn

keltek útra, és pihenő nélkül haladnak gyorsan előre nyomulva, éheznek, szomjaznak, és még hosszú út áll előttük.

A harmadik: ha az ellenséges seregek sokáig késlekedtek, élelmük elfogyott, a száz családnév viselői sértődöttek és mérgesek, több rossz előjel jelenik meg, és a tisztek képtelenek rendet teremteni.

A negyedik: ha az ellenséges hadsereg készletei kimerültek, ha fogytán a tűzifájuk és a szénájuk, gyakorta borult az ég és esik, sehol sem tudnak harácsot szedni, hogy készleteiket pótolják.

Az ötödik: ha seregük létszáma kevés, a terepviszony számukra előnytelen, az embereik és lovaik betegek és kimerültek, és nem számíthatnak a négy szomszédjuk segítségére.

A hatodik: ha alkonyatkor még hosszú út áll előttük, tisztjeik és katonáik a nehéz munkától kimerültek, nincs mit enniük, vértjeiket leoldották és pihennek.

A hetedik: ha a hadvezérük gyönge, a hivatalnokok könnyelműek, a tisztek és a közkatonák nem kitartóak, a három sereg[48] többször is megriad, és hadseregük minden segítség nélkül maradt.

A nyolcadik: a hadrendjük még nem állt fel biztosan, a tábort még nem verték fel, veszélyes területen haladnak, vagy hegyszorosban kelnek át, így félig fedezékben, félig védtelenül vannak.

Ezen körülmények bármelyike esetén ne habozz megtámadni az ellenséget!

Hat körülményt kell figyelembe venned, amelyek esetén jóslat nélkül is biztos, hogy el kell kerülnöd az ellenséget!

Az első: ha a harcszíntér széles és nagy, az ellenség népe gazdag, nagy számú.

A második: ha a feljebbvalók szeretik az embereket, és az uralkodó jótéteménye széles körben kiterjed.

A harmadik: ha a jutalmazások megbízhatóak, a büntetések felülvizsgáltak, és mindkettővel alkalmas időben élnek.

A negyedik: ha a katonákat az eredményességük alapján rangsorolják, a hivatali megbízatásokat az érdemek és a rátermettség alapján osztják.

Az ötödik: ha hadseregük nagyszámú, fegyvereik és védőfelszerelésük elsőrangú.

A hatodik: ha négy szomszédja a segítségére van, és a nagyobb fejedelemségek is támogatják.

Ezekben az esetekben sohasem érhetsz fel az ellenségeddel. Ne

bizonytalankodj, tartsd távol magad tőle! Ez az, amit úgy szokás emlegetni, hogy meglátni a kínálkozó alkalmat, és előretörni; felismerni a nehézségeket, és visszavonulni.

* * *

Vu fejedelem azt kérte:

- Azt szeretném, hogy megfigyelve az ellenség külső formáját, abból megtudjam belső szándékait, abból pedig, hogy megvizsgálom miként haladnak előre, megtudjam hol állnak majd meg! Lehetne erről hallanom?

Vu Csi azt felelte:

- Ha az ellenség rendezetlenül, elővigyázatlanul közeledik, zászlóik és lobogóik össze-vissza, rendezetlenül mozognak, ha az emberek és a lovak gyakorta körbekémlelnek, akkor akár tízszeres túlerőben is lehet, megtámadhatod, és ő mégis menthetetlen lesz.

Ha a fejedelmek még nem gyűltek össze, az uralkodók és a miniszterek között még nincs egyetértés, a vizesárok és a földsánc még nem készült el, a tilalmak és a rendeletek még nincsenek közzétéve, az egész hadsereg lármázik, előre nyomulnának, de mégsem tudnak, visszavonulnának, de mégsem mernek, akkor bár kétszeres túlerőben is lehet, mégis is megtámadhatod, akár száz csatát is vívhatsz vele vereség nélkül.

* * *

Mikor Vu fejedelem az ellenségre támadás alkalmas időpontjáról kérdezett, Vu Csi azt mondotta:

- Ha igénybe veszed a hadsereget, tisztában kell lenned az ellenséged gyöngéivel, erősségeivel, és a legsebezhetőbb pontján kell neki rontanod. Ha az ellenség messziről épp csak hogy megérkezett, és sorait még nem rendezte, akkor megtámadhatod. Ha az élelem-ellátást még nem biztosította, akkor megtámadhatod. Ha zászlói és lobogói rendezetlenül mozognak, akkor megtámadhatod. Ha vadul, kapkodva rohan, akkor megtámadhatod. Ha munkától elcsigázott, akkor megtámadhatod. Ha még nem ért el a számára előnyös helyre, akkor megtámadhatod. Ha elszalasztotta a kedvező alkalmat és nem élt a kínálkozó lehetőséggel, akkor megtámadhatod. Ha hosszú útra kel, de hátvéd csapatai még nem pihenték ki magukat, akkor megtámadhatod. Ha folyón kel át, és serege fele már bent jár a gázlóban, akkor megtámadhatod. Ha veszélyes úton jár, vagy hegyszoroson kel át, akkor megtámadhatod. Ha a hadvezér elválik tisztjeitől és katonáitól, akkor megtámadhatod. Ha rémült, akkor megtámadhatod.

Ezekben az esetekben mindenkor válogatott élcsapataiddal nekironthatsz az ellenségnek, majd nyomukban a megosztott seregeddel folytathatod a támadást. Ne habozz, támadj gyorsan!

III.
A HADSEREG IRÁNYÍTÁSA

Vu fejedelem azt kérdezte:

- A hadsereg bevetésekor mi az, ami a legelőbbre való?

Vu Csi azt válaszolta:

- A legelső, hogy tisztában légy a “négy könnyűvel”, a “két súlyossal” és az “egy megbízhatóval”.

- Nos, mik lennének ezek? - kérdezte Vu fejedelem.

Vu Csi pedig ekként felelt:

- Úgy kell használnod a lovakat, hogy könnyen haladjanak a terepen; a lovak könnyedén húzzák a szekeret; a szekerek könnyen szállítsák az embereket; az emberek könnyen harcoljanak. Ha tisztában vagy a terep adta előnyökkel és hátrányokkal, akkor a terep könnyű lesz a lovaknak. Ha a takarmányt és az abrakot kellő időben biztosítod, akkor a lovak könnyedén húzzák a szekereket. Ha a szekér tengelye jól meg van zsírozva, akkor könnyen szállítja az embereket. Ha a fegyverek élesek és a vértek, pajzsok erősek, akkor a katonák könnyen harcolnak. Azokat, akik előretörnek, busásan meg kell jutalmazni, akik viszont megfutamodnak, súlyos büntetésekkel kell sújtani, és mindkettővel megbízhatóan kell élni. Ha megvizsgálod ezt, és képes vagy megvalósítani, akkor máris kezedben a győzelem kulcsa.

Vu fejedelem azt kérdezte:

- Mi által győzhet a hadsereg?

- A hadsereg irányítása által győzhetsz - felelte Vu Csi.

Vu fejedelem ekkor újra kérdezett:

- Hát nem a hadsereg létszáma számít?

Vu Csi pedig azt válaszolta:

- Ha a szabályok és a parancsok érthetetlenek, a jutalmazások és a büntetések megbízhatatlanok, a jelzőgong hangjára a katonák nem állnak meg, és a dobszó hangjára nem indulnak el, akkor akár százszor tízezer embered is lehet, ugyan miként vennéd hasznukat?

Ami a hadsereg irányítását illeti: ha a sereg táborozik, akkor tartasd be a szertartásosságot, ha előrevonul, akkor legyen ereje, ha támad, ne lehessen ellene védekezni, ha pedig visszavonul, akkor ne lehessen

üldözni. Ha az előrevonulás és a visszavonulás rendezetten történik, a bal és a jobb szárny jelzőszászlókkal válaszol egymásnak, még ha fel is borul a csatarend, akkor is újra össze tud majd állni, s ha bár szétszóródnak a csapatok, akkor is fel tudnak majd újra sorakozni. Békében és veszedelemben egyaránt össze fog tartani a hadsereg. A hadsereg tömege így lesz összehívható, de szét nem választható, használható, de nem kifárasztható. Így pedig egész biztos, hogy bárhova is megy a hadsereg, az egész égalattiban nem akad senki sem, aki felsorakozhatna ellene. Az ilyen hadsereget hívják "apa és fia hadseregnek".

* * *

Vu-ce mondotta:

Mindegyik hadsereg vezetésekor a lényeg, hogy ne sértsék meg az előrevonulás és a megállás természetes rendjét, ne feledkezzenek meg az ivás és az étkezés alkalmas idejéről és, hogy ne törjék meg az emberek és a lovak erejét. Ha ezt a hármat sikerül megvalósítani, akkor a katonák be fogják tartani a feljebbvalóik parancsait. A feljebbvalók parancsainak betartásából születik meg a hadsereg irányítása.

Ha az előrevonulás és a megállás nem ismer mértéket, az ivás és az étkezés nem a megfelelő időben történik, a lovak fáradtak, az emberek elcsigázottak, páncéljaikat le nem vethetik, meg nem pihenhetnek, akkor nem fogják betartani a feljebbvalók parancsait. S amikor a feljebbvalók parancsaikat kiadják, a katonák a tábort rendezetlenül fogják felállítani, így a harcban vereséget fognak szenvedni.

* * *

Vu-ce mondotta:

Mindegyik csatatér temetővé lesz. Aki halálra szántan harcol, az életben maradhat, ám aki túlságosan is ragaszkodik az életéhez, az biztos, hogy odavész.

A hadviselésben járatos hadvezér úgy irányítja seregét, mintha süllyedő hajóban ülnének, vagy mintha égő házban tartózkodnának, vagyis nem hagy időt, hogy a bölcsek terveket kovácsoljanak, és a bátrak dühöngjenek. Csak így lehet megverni az ellenséget. Ezért mondják, hogy a hadsereg legnagyobb veszedelme a tétovázás, a három sereg pusztulásához pedig a túl sok bizonytalankodás vezet.

* * *

Vu-ce mondotta:

A katonák gyakran lelik halálukat a tehetetlenség miatt, és szenvednek vereséget a ismeretlen miatt. Ezért a hadviselés törvényei közül a

kiképzés és a készenlétben tartás a legelső. Egyetlen ember, aki elsajátítja a hadviselés mesterségét, tíz másikat tud kiképezni. Ha tíz ember sajátította el a hadviselés mesterségét, száz másikat tud kiképezni. Ha száz ember sajátította el a hadviselés mesterségét, ezer másikat tud kiképezni. Ha ezer ember sajátította el a hadviselés mesterségét, tízezer másikat tud kiképezni. Ha tízezer ember sajátította el a hadviselés mesterségét, akkor már egy egész hadsereget ki lehet képezni.

Be kell gyakorolniuk, hogy a közelben várják, hogy végre a távolba érjenek; pihenten várjanak, míg ki nem fáradnak; jóllakottan várjanak, míg az éhség nem gyötri őket.

A hadsereg formáját tudják kerekre vagy szögletesre alakítani; tudjanak megfelelő módon pihenni és készülődni; haladni és megállni; jobbra-balra fordulni; előre-hátra vonulni; szétválni, összegyűlni; felsorakozni és szétoszlani. Ha valamennyi változtatást begyakorolták, akkor fel lehet fegyverezni őket. Ebben áll a hadvezér dolga.

* * *

Vu-ce mondotta:

A harcra felkészítő kiképzés szabálya az, hogy az alacsony katonáknak lándzsát vagy alabárdot kell fogni, a magasaknak íjat és számszeríjat kell tartani, az erősek vigyék a zászlókat és lobogókat, a bátrak kezeljék a jelzőgongokat és dobokat, a gyöngébbje az ellátmányról és takarmányról gondoskodják, a bölcsek pedig a haditervekért legyenek felelősek.

Az egyazon vidékről származókat közös szakaszba, rajba kell osztani, így aztán ők mindenkor egymás védelmére lesznek. Egy dobszó jelzi, hogy elő kell készíteni a fegyvereket; két dobszó azt jelzi, hogy gyakorolni kell a harci alakzatokat; három dobszó a gyors étkezés idejét jelzi; négy dobszó jelzi, hogy meg kell tenni az utolsó előkészületeket; és ha felhangzik az öt dobszó, el kell indulni. Csakis a dobszó felhangzásakor emeljék fel a csata kezdést jelző zászlókat.

* * *

Vu fejedelem azt kérdezte:

- A hadsereg előrevonulásának és megállásának mi a lényege?

Vu Csi azt válaszolta:

- Semmiképpen nem szabad szembeállni az “égi katlannal” és a “sárkány fejével”. Az égi katlan a mély völgy bejárata, a sárkány feje pedig a magas hegy teteje. Bal felől a Zöld Sárkány szakaszt, jobb felől a Fehér Tigris szakaszt, előre a Cinóber Madár szakaszt, hátulra a Titokzatos Had szakaszt kell állítani, a Kirívó szakaszt[49] pedig valami

magaslatra kell állítani, hogy onnan kövesse nyomon a lentiek ügyét. Ahogy közeleg a harc ideje, meg kell vizsgálni, merről fúj a szél! Ha a széljárás kedvező, csatakiáltással meg kell rohamozni az ellenséget, de ha a széljárás kedvezőtlen, szilárd csatarendbe állva kell bevárni az ellenséget.

* * *

Vu fejedelem azt kérdezte:

- Hogyan kell tartani a harci méneket?

Vu Csi így válaszolt:

- A lovakat biztonságos helyen kell tartani, ahol megfelelő számukra a víz és a fű. Mértéket kell ismerni az éheztetésben és a jóllakatásban. Télen langy istállóban, nyáron hűs pajtában kell tartani őket. Rendszeresen kell nyírni szőrük és sörényük, s ügyelni kell patáikra. Szemüket és fülüket szoktatni kell, nehogy megriadjanak vagy megrémüljenek. Be kell gyakoroltatni velük az ügetést és a vágtát, az előrehaladást és a megállást. Csak azután lehet használatba fogni, miután ember és ló kölcsönösen ragaszkodnak egymáshoz.

A szekérhúzó és a könnyűlovassági ló felszerelése a nyereg, a kötőfék, a zabla és a kantár. Ezeknek hiánytalannak és erősnek kell lenniük.

A lovak sosem szenvednek annyira az ütközet végén, mint az ütközet kezdetekor, és nem szenvednek annyira az éhségtől, mint amennyire a jóllakottságtól. Ha alkonyatkor még hosszú út áll előttünk, többször kell leszállni a lóról, hogy az pihenhessen. Inkább az ember fáradjon ki, semmint a ló. Parancsainkat úgy kell adni, hogy lovunknak mindig maradjon tartalék ereje, arra az időre, ha az ellenség felénk fordulna. Aki világosan érti ezeket, az nyílegyenesen törhet keresztül az egész égalattiban.

IV.
BESZÉLGETÉS A HADVEZÉRRŐL

Vu-ce mondotta:

Csak az lehet a hadsereg hadvezérévé, aki a civil és a hadi elveket ötvözi. Csakis a keményet és a lágyat (az erőt és a taktikát) együtt alkalmazva lehet hadi vállalkozásokba kezdeni. Mindig, amikor a hadvezérről beszélgetnek, csak annak bátorságát vizsgálják meg. Pedig a bátorság csupán csak egyike azon számos tulajdonságnak, amelyekkel a hadvezérnek rendelkeznie kell. Ha csupán bátor, akkor elhamarkodottan veszi majd fel a harcot. Ha pedig elhamarkodottan kezdi a harcot, anélkül, hogy felismerné az előnyöket, nos ez semmiképpen sem elég.

Ezért a hadvezérnek öt szempontot kell figyelembe vennie. Az első az irányítás, a második a készenlét, a harmadik az elszántság, negyedik a körültekintés, az ötödik az egyszerűség. Az irányítás: nagyszámú tömeget úgy igazgatni, mintha keveseket igazgatna. A készenlét: úgy lépni ki a kapun, mintha máris az ellenség állna ott. Elszántság: ha közeleg az ellensége, ne aggódjon az élete miatt. A körültekintés: jóllehet már győzött a csatában, de még akkor is oly körültekintő legyen, mint annak kezdetekor. Az egyszerűség: a törvények és rendeletek legyenek világosak, és ne keresztülvihetetlenek.

Miután a parancsokat megkapta, azokat ne tagadja meg, és csak azután beszéljen a visszatérésről, hogy vereséget mértek az ellenségre. Így aztán azon a napon, amikor csatába indul a hadsereg, inkább meghal és dicsőséget szerez, de nem viseli el azt a szégyent, amit életük gyáva menekítése hozna rájuk.

* * *

Vu-ce mondotta:

Mindegyik háborúnak a következő négy kritikus pontja van: a virtus, a terep, a taktika és az erő. A három sereg tömegét, a százszor tízezer katonát virtusuk mértékének figyelembe vételével elrendezni, s mindezt egy ember kezébe helyezni, nos ezt hívják a virtusból származó kritikus pontnak. Amikor az ösvények keskenyek, az utak nehezen járhatók, hatalmasak a hegyek és nagyok az akadályok, s egy tíz ember védte helyen még ezer emberrel sem lehet áttörni, nos ezt hívják a terep viszonyok adta kritikus pontnak. Ha a kémek jól végezték feladatukat, és így a könnyű csapatok be-betörve szétszórják az ellenség tömegét, s ezzel elérik, hogy az uralkodó és a miniszterek egymással elégedetlenek legyenek, a feljebbvalók és a közrendűek pedig szemrehányásokat tegyenek egymásnak, nos ezt hívják a taktikából eredő kritikus pontnak. Amikor a harci kocsik masszívak, a tengelyeik megbízhatóak, a hajóknak megfelelő kormánylapátjaik és evezőik vannak, a tisztek gyakorlattal bírnak a harci alakzatok terén, pedig a lovakkal begyakoroltatták a vágtát és a hajszát, nos ezt hívják az erő adta kritikus pontnak.

Csak az lehet hadvezér, aki mind e négy szempontot ismeri. Azonban a hatalma, az erényessége, az embersége és a bátorsága szükséges ahhoz, hogy biztosan vezesse a hadsereget, hogy megrémítse az ellenséget, és hogy saját seregében eloszlassa a kételyeket. Így ha majd kiadja a parancsait, azoknak senki nem mer ellenszegülni, és bárhol is van, az ellenségének nem lesz mersze ellene fordulni. Ekként teszi országát erőssé, és oszlatja el felőle a pusztulás veszélyét. Az ilyet hívják kiváló hadvezérnek.

* * *

Vu-ce mondotta:

A különböző dobok és gongok azok, amik félő tiszteletet ébresztenek a fülekben; a különböző zászlók és lobogók azok, amik félő tiszteletet ébresztenek a szemekben; a tilalmak, a rendeletek, a büntetések és a fenyítések azok, amik félő tiszteletet ébresztenek az elmékben. Ahhoz, hogy a dobok hangja félő tiszteletet ébresszen a fülekben, tisztán kell szólniuk; ahhoz, hogy a zászlók színe félő tiszteletet ébresszen a szemekben, jól megkülönböztethetőnek kell lenniük; ahhoz, hogy a büntetések félő tiszteletet ébresszenek az elmékben, szigorúaknak kell lenniük. Ha ezek nincsenek megalapozva, bár létezhet az ország, de előbb-utóbb vereséget fog szenvedni az ellenségtől.

Ezért mondják, hogy bárhol is legyen a hadvezér, mindenkinek követni kell, és bárhová is mutasson, mindenki arra menjen, akár a halálba is.

* * *

Vu-ce mondotta:

Mindegyik ütközetben az a legfontosabb, hogy mindenekelőtt fel kell mérni az ellenség hadvezérét, és meg kell vizsgálni tehetségét. Ha a terepviszonyoknak megfelelő taktikát használ, akkor serege nem küszködik és sikert arat. Amelyik hadvezér ostoba és hiszékeny, azt be lehet csapni és tőrbe lehet csalni. Amelyik hadvezér kapzsi és nem törődik a jó hírével, azt ajándékokkal meg lehet vesztegetni. Ha könnyen változtatja szándékát, és nincs stratégiája, akkor meg lehet gyötörni és ki lehet fárasztani. Ha a feljebbvalók gazdagok és fennhéjázók, miközben a közrendűek szegények és sértődöttek, akkor el lehet választani és meg lehet osztani őket. Ha a hadvezér előre- és a visszavonuláskor sokszor bizonytalankodik, a sereg pedig nem bízik benne, akkor megrémítve meg lehet futamítani őket. Ha a tisztek lenézik hadvezérüket, és egyetlen céljuk, hogy már végre hazatérhessenek, akkor a könnyebbik utat elzárva előlük és megnyitva számukra az akadályokkal telit, rájuk támadva el lehet fogni őket. Ha az ellenség előrevonulására való út könnyen járható, a visszavonulásra való útja viszont akadályokkal teli, akkor előre csalogatva meg lehet semmisíteni őket. Ha az ellenség előrevonulását biztosító út akadályokkal teli, a visszavonulásukra való út viszont könnyen járható, akkor a vissza útját elállva meg lehet támadni. Ha az ellenség tábora alacsony, nedves helyen van felállítva, ahol a víz sehol sem tud lefolyni, és az eső is többször, kitartóan esik, akkor elárasztással vízbe lehet fullasztani. Ha az ellenség mocsaras vidéken táborozik, amelyet füves bozót ver fel, és gyakorta fúj viharos erejű szél, akkor tüzet támasztva el lehet pusztítani. Ha az ellenség táborát nem mozdítván sokáig tartózkodik egyhelyben, a hadvezér és a tisztek hanyagok és

lusták, a hadsereg pedig felkészületlen, akkor oda lopakodva meglepetésszerűen rajta lehet ütni.

* * *

Vu fejedelem azt kérdezte:

- Amikor seregem farkasszemet néz az ellenséggel, és nem ismerem a hadvezérüket, de én mégis szeretném kipuhatolni. Nos, akkor mit kell tennem?

Vu Csi így válaszolt:

- Nélkülözhető, de bátor katonákból szervezz egy gyöngén felszerelt rohamcsapatot, amellyel majd próbára teheted az ellenséged. Az ellenségre támadva színleljenek vereséget, nem a győzelem a feladatuk. Ha azt látod, hogy az ellenséged rohama fegyelmezett ritmusban történik, akkor jól szervezett, a menekülő csapatodat üldözve úgy tesz, mintha nem tudná elfogni, és látván a felkínált előnyöket, úgy csinál, mintha nem ismerte volna fel azokat, nos az ilyen hadvezért nevezik bölcs hadvezérnek, semmiképpen ne harcolj vele! Ha viszont az ellenséges sereg lármázik és zajong, zászlóik, lobogóik rendezetlenül, kuszán kavarognak, a katonák saját fejük után indulnak el vagy éppen torpannak meg, fegyvereik egy része felfelé mered, a többit viszont leeresztve viszik, a menekülő csapatodat üldözve félnek azt elfogni, a felkínált előnyöket látván félnek azokat megszerezni, nos az ilyen sereg hadvezére bizony ostoba, s bár serege nagyszámú lehet, mégis el lehet fogni őket.

V.
VÁLASZOK AZ ESÉLYEK MEGVÁLTOZTATÁSÁRÓL

Vu fejedelem kérdezte:

- Ha a harci szekereink masszívak, a lovaink jók, a hadvezér bátor, a katonák erősek, de hirtelen szembekerülvén az ellenséggel, mégis felfordulás támad és felborulnak soraink, akkor mi a teendő?

Vu Csi ekként felelt:

- Mindegyik ütközetnek az a szabálya, hogy nappal zászlókkal, lobogókkal kell irányítani, éjszaka pedig gonggal, dobbal és síppal. Ha a zászlók balra mutatnak, akkor a katonák balra menjenek, ha a zászlók jobbra mutatnak, akkor a katonák jobbra menjenek. Ha dobszót hallanak induljanak el, ha a gongot hallják álljanak meg. Egy sípszóra sorakozzanak fel, még egy sípszóra gyülekezzenek. Aki nem engedelmeskedik a parancsoknak, azt végezzék ki. Ha az egész hadsereg aláveti magát a hatalmadnak, a tisztek és a közkatonák betartják a parancsokat, akkor a harcban nem bizonyul majd elég

erősnek az ellenséged, rohamra indulva pedig nem ütközöl szilárd harci alakzatba.

* * *

Vu fejedelem azt kérdezte:

- Ha az ellenséges sereg túlerőben van, akkor mi a teendő?

Vu Csi azt felelte:

- El kell kerülnöd a könnyű terepet, és az akadályokkal telin kell lecsapni az ellenségre! Ezért mondják, hogy eggyel tízre támadni legjobb a szűk szorosokban, tízzel százra támadni legjobb a mély szurdokokban, ezerrel tízezerre támadni legjobb a veszélyes hágókban. Na most, ha kevés katonád van, akkor azok hirtelen fedjék fel magukat a veszélyes utakon, verjék meg a gongokat, dobokat, s akkor hiába nagyszámú az ellenséged serege, mindegyik katonája rémülten kapkod majd. Ezért mondják, hogy nagyszámú sereget könnyű terepen kell bevetni, gyér sereget pedig veszélyes terepen.

* * *

Vu fejedelem kérdezte:

- Ha az ellenséges sereg nagyszámú, harcias és bátor, hátuk mögött veszélyes szoros húzódik, jobbra tőlük hegy áll, balra folyó húzódik, mély árkaik és magas sáncaik vannak, védelmüket erős számszeríjakkal biztosítják, akkor hátrálnak meg, ha a hegyek elmozdulnak, de úgy törnek előre, mint a szél és zápor, bőségesen van élelmük, s nehéz sokáig védekezni ellenük, akkor mi a teendő?

Vu Csi így felelt:

- Ez bizony fogas kérdés! Ezt nem a harci szekerek és a könnyűlovasok erejével, hanem a bölcsek taktikájával lehet megoldani. Ha fel tudsz készíteni ezer harci szekeret és tízezer könnyűlovast, akiket gyalogosok fedeznek, akkor válaszd szét őket öt csapatba, és mindegyik csapatot állítsd egy-egy útra. Ha öt sereged öt úton halad, ellenséged egész biztosan elbizonytalanodik, hogy hol összpontosítsa erejét. Ha az ellenséged keményen védekezik, katonái kitartóak, akkor sürgősen kémeket kell meneszteni, hogy kifürkésszék a terveiket. Ha az ellenség hallgat ránk, akkor állásaikat feladja és elvonul, ha nem hallgat ránk, akkor kivégzi követeinket, elégeti levelünket és seregét megosztja az öt hadszíntérre. Ha győzünk, ne üldözzük ellenségünket, ha vesztünk, gyorsan vonuljunk vissza. Így aztán, vereséget színlelve kell lecsapni rá. Egyik csapatunk az elővédjével veszi fel a harcot, egy másik csapatunk az utóvédjét szakítja el, két csapatunk pedig óvatosan odalopózva a bal és a jobb szárnyára mér meglepetésszerű támadást. Ha pedig mind az öt csapatod egyidejűleg harcol, akkor biztos hogy a

te sereged van előnyben. Ebben áll az erős ellenség megtámadásának lényege.

* * *

Vu fejedelem azt kérdezte:

- Ha az ellenség közel van és már minket szorongat, menekülnénk, de nincs kiút, katonáim rémültek, akkor mi a teendő?

Vu Csi azt felelte:

- Ebben az esetben a következőképpen kell eljárnod: ha túlerőben vagy, akkor sereged megosztva kell harcolnod az ellenséggel, ha viszont ő van túlerőben, akkor erőidet összpontosítva kell megtámadnod, pihenőt sem engedve neki. Így aztán bár nagyszámú a serege, mégis engedelmességre tudod szorítani.

* * *

Vu fejedelem azt kérdezte:

- Ha mély völgyben akadnék össze az ellenséggel, ahol oldalt veszélyes szakadékok akadályoznak, az ellenségem pedig túlerőben van, akkor mi a teendő?

Vu Csi azt felelte:

- Ha ellenségeddel sziklás vidéken, erdős völgyben, hegyek mélyén vagy széles ingoványon találkoznál, késlekedés nélkül hagyd el ezeket a helyeket! Ha magas hegyen vagy mély völgyben ellenségeddel hirtelen mégis szembekerülnél, akkor legelőször is dobjaiddal kelts lármát, majd íjászaid és számszeríjászaid előrenyomulván nyilazzanak és ejtsenek foglyokat. Tüzetesen vizsgáld meg az ellenség hadvezetését, s ha azt zavarosnak találnád, kételkedés nélkül támadd meg!

* * *

Vu fejedelem azt kérdezte:

- Ha balról is, jobbról is magas hegyek állnak, a terep nehezen járható és hirtelen szembetalálkozom az ellenséggel, nem merem megtámadni, de elmenekülni sem tudok, akkor mi a teendő?

Vu Csi azt felelte:

- Ezt hívják völgybeli csatának. Sereged nagyszámú, de mégis használhatatlan. Hívd össze tehetséges tisztjeidet, hogy ők szálljanak szembe az ellenséggel, gyors lábú katonáid éles fegyverekkel törjenek előre. Oszd meg harci szekereid, sorakoztasd fel könnyűlovasaid, és rejtsd el őket az ellenség köré négy oldalra egymástól néhány mérföld távolságra, úgy hogy fegyverük ne látszódjék! Az ellenségednek így

kemény harci alakzatot kell tartania, és nem mer majd se előre nyomulni, se visszavonulni. Ezt követően pedig emeld fel zászlóid, sorakoztasd fel lobogóid, s gyere elő a hegyekből a tábora elé, s ellenséged megrémül majd. Harci szekereiddel és könnyűlovasaiddal nyugtalaníthatod, egy szusszanásnyi pihenőt sem engedve neki. Ez a völgybeli csatának a törvénye.

* * *

Vu fejedelem azt kérdezte:

- Ha az ellenséggel egy nagy vizes ingoványon találkoznék, a szekerek kerekei a szekérrúdig elmerültek, a mocsárban szekereink és könnyűlovasaink csak küszködnek, a csónakok evezői használhatatlanok, előre vagy hátra még evickélni sem bírunk, akkor mi a teendő?

Vu Csi ekként felelt:

- Ezt nevezik vizes csatának. A harci szekerek és a könnyűlovasok használhatatlanok, de azért maradjanak az oldalakon fedezéket biztosítva. Egy magaslatra állva mind a négy irányba fel kell mérni a víz természetét. Ha úgy találod, hogy az szélesen elterülő és mély, akkor nem hagyományos taktikát alkalmazva győzhetsz! Ha az ellenség átkelne, akkor támadd meg, amikor a serege fele már bent jár a vízben!

* * *

Vu fejedelem azt kérdezte:

- Ha szakadatlanul esik már hosszú ideje, a lovak a sárba süllyedtek, a szekerek beragadtak, négy felől az ellenség fenyeget, seregem rémülten retteg, akkor mi a teendő?

Vu Csi azt felelte:

- Mindenkinek, aki harci szekereket használna tudnia kell, hogy azok borult, csapadékos időben maradjanak veszteg, csak derült, száraz időben indíthatók. Amikor harci szekereket hajtanak, keressék a magas helyeket, s vessék meg az alacsony területeket! Ha előre vonulnának vagy megállnának, mindenkor az útviszonyokhoz alkalmazkodva tegyék azt! Ha az ellenség felkerekedett, haladjanak annak kitaposott nyomában!

* * *

Vu fejedelem azt kérdezte:

- Ha hirtelen vad, portyázó csapatok törnek ránk, akik a földjeinket prédálják fel, s marháinkat, juhainkat hajtják el, akkor mi a teendő?

Vu Csi azt felelte:

- Ha vad, portyázó csapatok törnek be, akkor körültekintően fel kell mérned az erejüket, erős védelmet kell állítanod, és semmiképpen ne bocsátkozz velük harcba! Alkonyatkor, mikor elvonulnának, már jól meg lesznek pakolva, egész biztos, hogy félnek, és csak a gyors visszavonulásra összpontosítanak, így aztán egymástól óhatatlanul is el-elszakadnak. Ekkor üldözőbe véve rájuk támadhatsz, s így legyőzheted csapataikat.

* * *

Vu-ce mondotta:

Az ellenségre támadásnak és a város bekerítésének mindenkor az a lényege, hogy miután bevették a várost, foglalják el annak valamennyi hivatalát is, hogy maguk ellenőrizzék a hivatalnokokat, és vegyék magukhoz az (adminisztrációs) eszközeiket.

A hadsereg bármely területet is foglalna el, sehol se vágja ki a fákat, ne rombolja le az épületeket, ne kobozza el a termést, ne mészárolja le a háziállatokat és ne égesse fel a készleteket, ezzel is kimutatván a népnek tisztességes szándékát. Méltányolja azokat, akik kérésükre megadták magukat, és telepítse le őket.

VI.
A TISZTEK ÖSZTÖNZÉSE

Vu fejedelem azt kérdezte:

- A szigorú büntetések és az értelmes jutalmazások elegendők-e a győzelemhez?

Vu Csi azt felelte:

- A szigor és az értelem dolgát ugyan nem tudnám teljesen kifejteni, ám azokra mégsem lehet támaszkodni. Ha parancsaid kiadását és rendeleteid közzétételét az emberek örömmel hallgatják, akkor a csapatok mozgósításakor és a tömegek mozgatásakor az emberek örömmel fognak harcolni, és midőn a katonák megvívnak, és a pengék összecsapnak, akkor az embereid örömmel fogadják akár a halált is. Ez az a három dolog, amire az uralkodó támaszkodhat.

- Mindezt miként érhetném el? - kérdezte Vu fejedelem.

- Válaszd ki az eredményeseket és jutalmazd meg őket egy ünnepséggel úgy, hogy mindeközben a sikerteleneket is ösztönözd! - javasolta Vu Csi.

Ezután Vu fejedelem három sorba különítve ülőgyékényeket helyeztetett a templom csarnokába, és ünnepséget rendezett tisztjei és

főemberei számára. Az eredményesek elöl, az első sorban foglaltak helyet, pompás ételekkel kínálták őket, drága edényekben tálalták fel számukra a három áldozati állat[50] húsából készült pecsenyét. A kevésbé eredményesek a középső sorban foglaltak helyet, és számukra a lakomát kevésbé értékes edényekben szolgálták fel. A sikertelenek a leghátsó sorban foglaltak helyet, s az ételeket közönséges edényekben kapták. Az ünnepség végeztével távoztak, és a templom kapuja előtt a fejedelem eredményes embereinek még a szüleit, feleségeit és gyermekeit is megajándékozta, ugyancsak az érdemeik alapján rangsorolva. Azon embereinek családjához, akik (a haza szolgálatában, érdemeket szerezve) estek el, évente követeket küldött, és segélyt adományozott szüleiknek, ezzel is kifejezve, hogy fiaik emléke örökké élni fog szívében.

Ekként cselekedett három esztendőn át, amikor is Cin mozgósította hadseregét és a Sárga-folyótól nyugatra fekvő területek felé közeledett. Amikor Vej tisztjei hírét vették ennek, parancsra sem várva sisakjukat, páncéljukat felöltve tízezer fős seregükkel lelkesen megütköztek az ellenséggel.

* * *

Vu fejedelem magához hívatta Vu Csit, és azt mondta neki:

- Lám korábbi útmutatásod most megfogant.

Vu Csi pedig így szólt:

- Jómagam úgy hallottam, hogy az emberek közt van erős és gyönge, a hangulat pedig lehet lelkes vagy lankadt. Felség, ha szeretnéd próbára tenni az ötvenezer, eleddig még eredménytelen emberedet, akkor kérlek engedd, hogy hadd vezethessem őket az ellenség ellen! Ha Cin nem tud majd győzedelmeskedni, a többi fejedelem mind kineveti őt, és elveszti hatalmát és befolyását az égalattiban.

Példának okáért ha egy vérszomjas gazember elrejtőzik a vadonban, ezren fognak a nyomába eredni, s valamennyien a bagoly éles tekintetével, a farkas éberséggel kutatnak majd utána, hogy elkapják. Hogy miért? Nos azért, mert ha az erőszak felütné a fejét, az rájuk hozna veszedelmet. Ezért, ha csak egyetlen valaki is fittyet hány az életre, az máris elég ahhoz, hogy megrémítsen ezer másikat. Én most az ötvenezer fős tömeget az ellen az egy vérszomjas gazember ellen akarom hadba állítani, és az ellenség megbüntetésére vezetve őket egész biztos, hogy Cinnek nem lesz könnyű dolga.

Ezt követően Vu fejedelem Vu Csi tanácsát megfogadva engedélyezte számára ötszáz harci szekér és háromezer könnyűlovas vezetését. Ő pedig vereséget mért Cin ötszázezer fős hadseregére. Ez pedig a “tisztek ösztönzése” elmélet sikeressége.

Az ütközet előtti napon Vu Csi meghagyta a három seregnek: “Valamennyi hivatalnoknak és katonának szembe kell szállnia, üldöznie és el kell fognia az ellenség harci szekereit, könnyűlovasait és gyalogosait! Ha a harci szekereink nem fogják el az ellenség harci szekereit, ha könnyűlovasaink nem fogják el az ellenség könnyűlovasait, és ha gyalogosaink nem fogják el az ellenség gyalogosait, akkor bár vereséget mérhetünk az ellenséges hadseregre, de nem járunk semmi eredménnyel.”

Ezért aztán az ütközet napján Vu Csi parancsa egyáltalán nem bizonyult nehéz feladatnak, ám mégis rettenetesen megrengette az egész égalattit.

Jegyzetek

[1] Az utóbbi években megjelent magyar nyelvű fordítások: Szun-ce, A hadviselés törvényei, kínai eredetiből fordította: Tőkei Ferenc, Balassi Kiadó, 1995. (kétnyelvű); Szun Ce, A Hadviselés tudománya, Lionel Giles angol fordításából magyarra fordította: Édes Bálint, Göncöl Kiadó, 1996.; Szun mester, A hadakozás reguláí, kínai eredetiből fordította: Tokaji Zsolt, Terebess Collection, 1997.

[2] Han Fej-ce, 49. fejezet

[3] Si csi, 65. fejezet

[4] Szun Pin nevéhez egy szintén páratlan jelentőségű hadtudományi munka fűződik, melyet két évezreden keresztül elveszettnek hittek, mígnem 1972-ben váratlanul előkerült egy példánya.

[5] Kicsiny fejedelemség a Hadakozó fejedelemségek idején (i.e. 350-249), nem keverendő össze a hangalakban és hangsúlyában is megegyező, az átírásban szintén Vejként írandó Vej fejedelemséggel, amely i.e. 403-ban jött létre Cin fejedelemség szétválásából.

[6] (i.e. 505 - 436) Konfuciusz tanítványa volt. Vu Csi semmiképpen nem lehetett az ő kortársa. Néhány tudós arra a következtetésre jutott, hogy talán Ceng-ce fiával tanulhatott együtt.

[7] Ti. az esküjének komolyságát bizonyítandóan, annak megpecsételéseként.

[8] Ezzel a tettével Vu Csi nem tett eleget a konfuciánus elvek legfontosabbikának, a szülőtiszteletnek. Saját adott esküjét előbbre helyezte a fiúi gyászszertartási kötelezettségeknek, amelyet a szülők

halálakor kell gyakorolni.

[9] Vej Ven fejedelem, más néven Csi Sze (i.e. ? - i.e. 396), a Hadakozó fejedelemségek idején (i.e. 475 - i.e. 221) létezett Vej állam i.e. 445 - i.e. 396-ig uralkodott fejedelme.

[10] Li Ko és Hszi-men Pao voltak Ven fejedelem legkiválóbb tanácsadói.

[11] Híres ókori hadvezér, akinek nevéhez szintén fűződik egy jelentős hadtudományi szakkönyv. Életrajza a Si csi 64. fejezetében olvasható.

[12] Vagyis a Sárga-folyótól nyugatra elterülő vidék, azaz Vej állam területe.

[13] i.e. 396.

[14] Ven fejedelem fia, Vu i.e. 395 - i.e. 370-ig uralkodott a Vej fejedelemség uralkodójaként.

[15] Vagy “három miao”, az ókorban élt idegen nép.

[16] Másnéven Nagy Jü, a mitikus Hszia-dinasztia alapítója, akinek nevéhez még a vizek megfékezése és szabályozása is fűződik.

[17] Cseng Tang a legendás Hszia-dinasztia egyik fejedelme volt, aki a hagyomány szerint végzett a dinasztia utolsó uralkodójával Csievel.

[18] A Jin-dinasztia, más néven a Sang-Jin-dinasztia (i.e. 11.sz. - i.e. 1066) utolsó uralkodóját, a zsarnokoskodó Csou királyt az egyik fejedelme, Csi Fa ölte meg, majd megalapította saját dinasztiáját, a Csout (i.e. 1066 - i.e. 221) és Csou Vu néven uralkodott.

[19] I.e. 383.

[20] I.e. 403-ban Cin fejedelemség szétesett Hanra Csaora és Vejre. Később, Vu-ce szövegében helyenként ezek közül csak a Han fejedelemséget emlegeti.

[21] I.e. 381.

[22] Vu Csi Csuban tartózkodása és az ott véghez vitt reformjai több pontban ellentmondók, vitathatók. Feltételezhető, hogy halálának módja is drámai túlzás, hiszen a Si csi más fejezeteiben (44., 46.)

feltételezett halála után négy évvel, i.e. 378-ban a Vej seregek élén sikeres hadjáratot vezetett Csi ellen.

[23] Han Fej-ce, 13. fejezet

[24] Lü-si Csun-Csiu, 21. fejezet

[25] Csu fejedelemség másik neve.

[26] Lü-si Csun-Csiu, 11. és 20. fejezet

[27] Han Fej-ce, 30. fejezet

[28] Han Fej-ce, 32. és 34. fejezet

[29] A mai Santung tartomány délnyugati csücskében található Caohszien városka északnyugati része.

[30] Ld. 9. jegyzet

[31] Az eredeti szövegben két csang, négy cse (láb) és egy csang, két cse hosszú alabárdokról van szó. 1 csang = 10 cse, 1 cse = kb. 20 cm (a Csou-korban!). Vagyis a hosszú alabárd több mint 4.5 méter, a rövid pedig több mint 2 méter hosszú lehetett. A hosszabbikat a harci szekerek személyzete használta, a rövid alabárd a gyalogság fegyverzetéhez tartozott.

[32] A hagyomány úgy tartja, hogy a történelem előtti idők legendás uralkodójának, Sen-nungnak az idején élt törzsek egyike.

[33] A hagyomány szerint a legendás Hszia-dinasztia első uralkodójának, Jünek az idején élt törzsek egyike.

[34] Ld. 12. jegyzet

[35] Egy kínai mérföld (li) = kb. 500 méter.

[36] Vagyis a hivatalnokok, ti. az ókori Kínában csak a patríciusoknak volt családnevük, és viseltek hivatalt.

[37] Az ókori Kínában létezett többféle jóslás egyike volt, hogy teknőspáncélt izzó fémpálcával hevítettek, és az így kapott repedések mutatta alakzatokat értelmezve jövendölték meg pl. a csata kimenetelét.

[38] Ld. 17. jegyzet

[39] Ld. 18. jegyzet

[40] Ld. 14. jegyzet

[41] (I.e. 716 - i.e. 643), a Tavaszok és őszök korában (i.e. 770 - i.e. 476) létezett Csi fejedelemség uralkodója.

[42] (I.e. ? - i.e. 628), a Tavaszok és őszök korában létezett Cin állam fejedelme.

[43] (I.e. ? - i.e. 621), a Tavaszok és őszök korában létezett Csin állam fejedelme, aki i.e. 660 - i.e. 621-ig uralkodott.

[44] (I.e. ? - i.e. 591) a Tavaszok és őszök korában létezett Csu állam fejedelme.

[45] Teljes nevén Sen Vu, aki a Csu fejedelemség egyik főembere volt.

[46] Ld. 20. jegyzet

[47] Az ókorban egységesített fegyvereket hívták a vu ping, ‘öt fegyver’ gyűjtőnéven, ami a tőrbaltát, az alabárdot, a buzogányt, az íjat, nyilat és a lándzsát jelölte.

[48] A források tanúsága szerint az egész hadsereg három, egyenként 12 500 harcost számláló seregből állt, úgymint elővéd, zöm (centrum) és hátvéd.

[49] E csapat elnevezéseket más-más színű zászlókkal és motívumokkal jelezték. Az első három szakasz zászlajának színe és annak mintája a szakasz elnevezéséből kézenfekvő. A Titokzatos Had zászlaja fekete színű volt, s azon egy kígyó és teknős ábrája volt. A Kirívó szakasz sárga zászlaján az Északi merítő csillagkép hét csillag alkotta ábrája volt.

[50] Az ókorban az ökör, birka és a disznó húsából készítették a legfőbb áldozati étket.